వ్రతభంగం

పట్టుదలకు పర్యాయపదంలాంటిది సాంబయ్యగారి కుటుంబం. ఆ కుటుంబంలోని ప్రతి ఒక్కరూ ఒక్కొక్కరకమైన పట్టుదలను లోకులకు ప్రదర్శించారు. ఈ మితిమీరిన పట్టుదలతో వాళ్లెంత పనికంటే అంత పనికి బరితెగించగలరన్నది లోకులకు రూఢిగా తెలిసిన విషయం.

ముతకమనుషు లందరూ ముఠాకట్టి ఒకచోట చేరినట్టు కనిపించే సాంబయ్యగారి కుటుంబంలో కొస్త మెతకమనసు కలిగినవాడు ఒక్క ప్రకాశం మాత్రమే. కానైతే ప్రకాశంగూడా పట్టుదలలో మిగతా వాళ్ళకు తీసిపోయేవా డేమీ కాడు

నలుగురు మగబిడ్డలను ఈ లోకంలో దిగవిడిచి భార్య పరలోకం చేరుకున్న తర్వాత సాంబయ్యగారికి మళ్ళీ పెళ్లిచేసుకోవాలన్న ఉద్దేశం లేకపోయింది. సవతి తల్లి పెంపకం పిల్లలకు సరిపడకపోవచ్చుననిగాదు, అసలు సాంసారిక సుఖాలపట్ల సాంబయ్యగారికి ఆదినుంచీ ధ్యాస తక్కువ. ఆయన ఆలోచన లెప్పుడూ వ్యాపార రంగంలో గిరికీలు కొడుతుండేవి. తనకు ముసలితనంగానీ. చావుగానీ లేదన్నట్టుగా మానవుడు డబ్బు సంపాదించాలన్నారు పెద్దలు. వెంటనే మృత్యువుచేత బరబరా ఈడ్వబడుతున్నట్టుగా ఆ డబ్బును ధానధర్మాలకు వినియోగించాలని కూడా అన్నారను

కోండి! అంటే అన్నారు లెమ్మనుకుని, ఈ సూక్తిలో పూర్వార్ధాన్ని మాత్రం కంఠతాపెట్టి, ఒంటబట్టించుకున్నారు సాంబయ్యగారు.

సాంబయ్యగారి కుమారులు నలుగురిలోనూ పెద్దవాడు ప్రకాశం. పువ్వు పుట్టగానే పరిమళ మన్నట్టుగా వాడు హైస్కూలుకు వెళ్తున్న రోజుల్లోనే రాత్రుల్లో పది-పదకొండు గంటలవరకూ చదువుకునేవాడు. పరీక్షల్లో ఎక్కడలేని మార్కులూ వాడికే వచ్చేవి. తరగతిలో ప్రథముడుగా ఉత్తీర్ణుడౌతూ, వార్షికోత్సవాల్లో బహుమతులన్నీ వాడే దోపిడీ చేసేవాడు. వీధిలో ఈ చివరినుంచీ ఆ చివరి వరకూ కాపురమున్న గృహస్థులందరూ యావరేజి తెలివితేటలు గలిగిన తమ తమ కుర్రవాళ్ళని మందలించడానికి వీలుగా ప్రకాశాన్ని ఒక ఆదర్శంగా ఉదహరించేవారు. ఐతే సాంబయ్యగారు మాత్రం ప్రకాశం తెచ్చుకున్న బహుమతులకన్నింటికీ బజారు రేటులో విలువకట్టి "ఫరవాలేదు! మావాడు గూడా కొంతవరకూ సంపాదనాపరుడౌతున్నాడు" అంటూ సంతోషించేవారు.

ప్రకాశంది అదోకరకమైన మనస్తత్వం. పదిమందితో కలిసి మెలిసి తిరగవలసివస్తే వాడి ప్రాణం ఇబ్బందిలో పడిపోయేది. వాడు తన చుట్టూరా ఏర్పరచుకున్న ఒంటరితనాన్ని చీల్చుకుని నేనొక్కణ్ణి మాత్రం కొంత దగ్గరగా పోగలిగేవాణ్ణి. అందుకు ప్రకాశం నాకు సహపాఠకుడు గావడమొకటే కారణంగాదు. మా ఇంటికి నాలుగో ఇల్లే సాంబయ్యగారిది. పైగా, వారికీ మాకూ ఏదో దూరపు బంధుత్వం గూడా కద్దు. పువ్వుతో కలిసిన దారానికి గూడా సుగంధం అబ్బినట్టు ప్రకాశంతో చేరితే నా చదువు బాగుపడవచ్చునని మా నాన్నగారి నమ్మకం. ఆ నమ్మకాన్ని పురస్కరించుకుని సాంబయ్యగారి ఇంట్లో నేను నా ఇచ్చవచ్చిన పద్ధతిలో ప్రొద్దుపుచ్చడానికి అవకాశం చిక్కేది. సాంబయ్యగారు రాత్రి ఏ ఎనిమిది,తొమ్మిది గంటలకో ఇంటికొచ్చేవారు. మేడ మెట్లెక్కబోతూ, గదిలో మేమిద్దరమూ కనిపిస్తే,

"ఏం చేస్తున్నార్రా మీరు?" అంటూ హెచ్చరించేవారు. "మరేం లేదు బాబాయ్! కలిపి కంబైండ్ స్టడీ చేస్తున్నాము" అని బదులు చెప్పేవాణ్ణి నేను! "మీ ఏడుపేమిటో ఏడ్చుకోండిగానీ, వేడికి గ్లాసు పగిలిపోకుండా ఆ దీపం కాస్త తగ్గించండి" అంటూ సాంబయ్యగారు మెట్లెక్కి మేడపైకి వెళ్ళిపోయేవారు.

"కంబైండ్ స్టడీ" అనే ఇంగ్లీషు మాటకు సరైన అర్థం వచ్చే తెలుగుమాట యేదోగానీ, మా విద్యార్థుల పరిభాషలో అది వట్టి బాతాఖానీ తప్పితే మరేమీకాదు. అయ్యవార్లకు ముద్దుపేర్లు పెట్టడం, సినిమాల్లోని హాస్యగాండ్ర వేళాకోళాలు మననంచేసుకోడం ఇత్యాది రసవత్తర విషయాలను వింటున్నవాడు విన్నట్టేవుండి, నవ్వుతున్నవాడు నవ్వుతున్నట్టే వుండి హఠాత్తుగా ప్రకాశం ఒకానొక పాఠ్యభాగంలోకి జొరబడిపోయేవాడు. ఉన్నట్టుండి, "ఏ సూత్రం ఆధారంగా బ్రామాప్రెస్సు నిర్మించారు?" అనేవాడు. లేదా, "షెప్పీల్డు దేనికి ప్రసిద్ధి?" అని అడిగేవాడు. అదీగాకపోతే, "అందరిలోన పెద్ద మహిమాన్విత రుక్మిణిగాన పూవు గోవిందుడు...." అంటూ ఓ పద్యాన్ని ప్రారంభించి గణవిభజనచేసి, యతిప్రాసలు గుర్తించి, ఏ పద్యపాదమో వ్రాయునది అని, నేను గురువేదో లఘువేదో తెలియక కీకారణ్యంలో దారితప్పినవాడిలా కొట్టుమిట్టాడుతుండగా, వాడు నా అవస్థను కళ్ళజూస్తూ మౌనంగా కూర్చునేవాడు.

దీపం పెట్టినవాళ్ళను చల్లటివేళ తలచుకోవాలంటారు. నా విషయంలో ప్రకాశంచేసింది అంతకంటే తక్కువపనికాదు. ఒక్కొక్కవ్యక్తి ఒక్కొక్క ప్రత్యేకమైన పని చేయడంకోసం ఈ ప్రపంచంలోకి వచ్చాడేమోననిపిస్తుంది. తినడం, తిరగడం, మాట్లాడడంలాంటి జీవితావసరమైన పనులెన్ని చేస్తున్నా, ఆ వ్యక్తి ఆ ప్రత్యేకమైన పని చేయడానికే పుట్టివుంటాడని చూపరులకు భాసిస్తుంది. పుస్తకాలు చదివి, విజ్ఞానాన్ని

సముపార్జించడానికి పుట్టినవాడు ప్రకాశం. పరీక్షలకు కూర్చోడం వాడి కొక వినోదక్రీడ. అగ్నిపరీక్షలా ఎదురయ్యే ప్రతి సంవత్సరాంతపు పరీక్షలోనూ కడతేరి, చావుదప్పి కన్నులొట్టబోయినట్టుగా జస్టు పాసు మార్కులతోనైనా ఓ సర్టిఫికెట్టు సంపాదించుకోకపోతే బ్రతుకు గడవడం దుర్లభమైన నాటోటి వాడికి ప్రకాశంచేసిన సహాయం మరిచిపోదగిందిగాదు. బోడినెత్తికీ, బొటన వ్రేలికి ముడిపెట్టదలచుకున్నవాడికిమల్లే, చాలీచాలని జీతంరాళ్ళతో సంసార సాగరాన్ని ఈదడానికే ఈ మానవ జన్మ లభ్యమైందని భావించినట్టయితే, నన్ను నా జీవిత లక్ష్యం వైపు చేయిపట్టుకుని నడిపించాలని వెళ్ళినవాడు ప్రకాశం!

అలాంటి ప్రకాశం స్కూల్ ఫైనల్ పరీక్షలో కృతార్థుడయ్యాడు. ఇక కాలేజీకి వెళ్ళడమే తరువాయి. ప్రకాశం ఉన్నతవిద్య నభ్యసించడానికి లౌకికమైన అడ్డంకులను ఎవ్వరూ ఊహించలేదు. కానీ ఆశ్చర్యమేమి టంటే, ప్రకాశం కాలేజి మెట్లెక్కలేకపోయాడు. వాడి కింతవరకూ చది విన చదువే చాలుననీ, పై చదువులకోసం పారాడడం వల్ల డబ్బు, కాలం వృధాగావడం మినహాగా మరొక ప్రయోజనం లేదనీ నిక్కచ్చిగా తేల్చి చెప్పేశారు సాంబయ్యగారు.

అందు కాయన ఒక కారణం గూడా పేర్కొన్నారు—— మానవుడికి తెలివితేటలే ప్రధానంగానీ, చదువుగాదు. చదివినవాడి కంటే చాకలాడు మేలనడం అందుకే మరి! ఆ మాటకొస్తే తనేం చదువుకున్నాడు? తనకంటే బియ్యే చదివినవాడు పొడిచేసిం దేముంది! ఏమీలేదు.

నువ్వు నీకు తగిన ఉద్యోగాన్ని చూచుకోవలసింది- అన్నా రాయన ప్రకాశాన్ని ఉద్దేశించి.

ప్రకాశం తండ్రిపైన తిరుగుబాటు చేస్తాడనీ, అలా తిరగబడవలసిన

అవసరం ఉందని గూడా నేను భావించాను. కానీ అలాంటిదేమీ జరగలేదు. ప్రకాశం తండ్రిమాట మేరకు ఉద్యోగాలకోసం దరఖాస్తులు వేయసాగాడు. అనతికాలంలో ఓ సుమారుపాటి ప్రభుత్వోద్యోగం దొరికింది గూడా! పెట్టె, పరుపూ సర్దుకుని వెళ్లొస్తానని చెప్పి, ప్రకాశం యాభై మైళ్ళదూరంలోవున్న చిన్న పట్టణానికి వెళ్లిపోయాడు.

ఉద్యోగంకోసం నే నెంతదూరం వెళ్ళవలసిన అవసరం లేక పోయింది. మేష్టరీ వృత్తితో జీవితంతో రాజీపడదలచుకున్నట్టయితే, మన దేశంలో ఎక్కడివారి కక్కడే ఉద్యోగాలు దొరికే సావకాశా లున్నాయి. అసలింకా టీచర్సు ట్రెయినింగులో వుండగానే నాకు పెళ్ళయింది. ఆహ్వాన పత్రికతోబాటు జాబు గూడా వ్రాశాను. కానీ పెళ్లికి రాలేకపోయాడు ప్రకాశం. ఇక్కడ నాకు పెళ్లి జరుగుతున్న ముహూర్తానికి సరిగ్గా వాడు నాగపూర్ యూనివర్శిటీ ప్రాంతంలో ఎక్కడో పరీక్షలకు కూర్చోబోతున్నా డనీ, అందువల్ల పెళ్లికి రావడం కుదరదనీ, రాకపోయినా వాడి శుభా కాంక్షలు నన్ను వెన్నంటి వుంటాయనీ వ్రాశాడు ప్రకాశం.

తరువాత నాలుగైదు మాసాలకు వా డా పరీక్షలో పాసైనాడన్న వర్తమానం గూడా తెలిసింది.

"చూచావా బాబాయ్! నువ్వయితే ప్రకాశాన్ని చదివించనన్నావు. కానీ వాడు తనంతట తానే ఇంటరు పాసయ్యాడు...." అన్నాను.

వేడిపెనంలో నూనె త్రుళ్ళినట్టుగా సాంబయ్యగారి ముఖంలో పుత్రో త్సాహం తొణికిసలాడింది. "అప్పుడే ఏమైందిరా సత్యం! నువ్వుచూస్తుండు, మావాడలాగే బియ్యేగూడా పాసైపోతాడు" అన్నా రాయన!

తొందరపడి సాంబయ్యగారిని అపార్థం చేసుకున్నందుకు నే నవ్వు

దెంతో విచారించాను. కుమారుడు పెద్ద చదువులు చదువుకోడం ఈయనకు ఆనందకరమే! ఐతే అందుకు తనచేతినుంచీ కానీ ఖర్చు కాగూడదన్నదే ఈయనగారి కనీసపు కోరిక!

ఈ తండ్రిగారి గడుసుతనం ఇదొక పర్వతం లాంటిదైతే, ఆ కుమారుడి జీవితం అదొక నదిలా ప్రవహిస్తూ, ఎదిరించి ఢీకొనకుండా ఆ పర్వతం ఎలా పిలిస్తే అలా మలుపు తిరుగుతోంది. భగవంతుడు ప్రకాశానికి తెలివితేటలేగాకుండా తన జీవితానికి నిండుతనాన్ని, హుందాతనాన్ని చేకూర్చుకోడానికి కావలసిన నిలకడనుగూడా ప్రసాదించాడు. ఒకవైపున పితృవాక్యాన్ని ఉల్లంఘించకుండా, మరొకవైపున ఆదర్శాన్ని విడనాడకుండా ప్రకాశం ముందుకు సాగిపోతున్నందుకు సాంబయ్యగారికిమల్లే నాకూ ఆనందమే కలిగింది.

సాంబయ్యగారు సిద్ధసంకల్పులు. ఆయన చెప్పినట్టు ప్రకాశం బియ్యే పరీక్ష గూడా యిచ్చి, పట్టా పుచ్చుకోగలిగాడు. కానీ, ఆ పట్టా అంత సులభంగా అతడిచేతికి రాలేదు. అందు కతడు కాలేజిలో చేరి, రెండేళ్ళపాటు చదువుకోవలసివచ్చింది. రూల్స్ ఒప్పవని స్థానిక విశ్వవిద్యాలయం అతణ్ణి కాలేజిలో చేర్చుకోడానికి నిరాకరించింది. నాల్గేళ్ళ ఉద్యోగకాలంలో మిగిలించిన డబ్బును చేత బట్టుకుని, జీతం నష్టంపైన రెండేళ్ళ సెలవు మంజూరు చేయించుకుని, రెండువందల మైళ్ళదూరం వెళ్ళి అక్కడొక కాలేజిలో చేరాడు ప్రకాశం.

ఉద్యోగి బ్రతుకుకన్నా, విద్యార్థి జీవితం సుఖప్రదమే! కానీ ఎప్పుడు? కార్డుముక్కకు బదులుగా మనియార్డర్లు దూకినప్పుడు! ఈ వెసులుబాటులేని కళాశాల విద్యార్థి పరిస్థితి చల్లటి వెన్నెలరాత్రిలో ప్రేయసితో సమాగమం లభించక విరహవేదనతో కుమిలిపోయే ప్రేమికుడి పరిస్థితికంటే మెరుగ్గా ఉండదు. ఉన్నదాంతో సరిపెట్టుకోవాలన్న దృఢనిశ్చయంతో ప్రకాశం అష్ట

కష్టాలు పడివుంటాడని ఊహ! ఆ విషయం అతడి జాబుల మూలంగా చూచాయగా తెలిసివచ్చేది. అతడు చదువుకుంటున్న ప్రాంతంలో వంట చెరకు లభ్యంకాదట! వరిపొట్టుతో వంట చేస్తారట! "ఈ భోజనాలు, ఈ శాక పాకాలు నాకు బొత్తిగా సరిపడటంలేదురా సత్యం! పట్టెడన్నమైనా లోపలికి పోవడంలేదు. ఎక్కడైనా ఓ చిన్న ఇల్లు దొరికితే స్వయంపాకం చేసుకోవా లనుకుంటున్నాను" అంటూ అతడొక ఉత్తరంలో తన సొద వెళ్ళబోసు కున్నాడు.

'అతి' సర్వత్రా వర్జింపదగిందంటారు. ఈ తండ్రిగారి లుబ్ధత్వం సంగతి జగద్విదితమే! పోనీ ఆ కుమారుడైనా నోరుతెరిచి అడిగితే, ఈయన కాస్తా మెత్తబడేవాడేమో! ఊఁహూ. ప్రకాశంలోని పట్టుదల ఆ పని చేయ నిచ్చిందిగాదు. ఎలాగైతేనేం, కాలానికి కట్టుబడి రెండేళ్ళ అజ్ఞాతవాసం పరిపూర్తిగావించుకుని, తిరిగివచ్చి మళ్ళీ తన ఉద్యోగంలో చేరిపోయాడు ప్రకాశం.

ఓరోజు ఉదయం సాంబయ్యగారిని కదిలించి చూచాను. "చూడు బాబాయ్! బెండకాయగానీ, బ్రహ్మచారిగానీ ముదిరిపోగూడదంటారు. ప్రకాశం నాకంటే ఒకటి రెండేళ్ళు పెద్దవాడు. పెళ్ళయివుంటే వాడూ ఈపాటికి బిడ్డలతండ్రై ఉండేవాడు. నేనిలా చెబుతున్నందుకు నువ్వు మరొకవిధంగా భావించవద్దు. నీ కర్తవ్యం నీకు తెలియదనిగాదు. కానీ ఒకసారి జ్ఞప్తికి తేవడం బాగుంటుందనీ, భావ్యమనీ...." అంటూ అర్థో క్తిలో ఆగిపోయాను.

అప్పటికి నేనేదో విడ్డూరపు సంగతి ప్రస్తావించినట్టు అత్యాశ్చర్యంగా నావైపు చూస్తున్నారు సాంబయ్యగారు. "ఓరి నీ ఇల్లు బంగారంగానూ! ఇదేమిట్రా సత్యం! మా ప్రకాశం పెళ్ళికి నువ్వా. నేనూ ప్రయత్నించడ మేమిటి? దిగిరావాలిరా అబ్బాయ్, దిగిరావాలి. కొండమీది కోతైనా క్రిందికి

దిగిరావాలి. ఏమనుకుంటున్నావో మరి! పోనీ నువ్వే చెప్పు. దేనిలో లోటు మావాడికి? రూపమా, చదువా, ఉద్యోగమా? ఏదీ, కాగడావేసి వెదుకు చూద్దాం. ప్రకాశంలాంటివాడు ప్రకాశం ఒక్కడే! కానైతే ఒక్క షరతు. తేరకు దొరికేదిగా దీ సంబంధం! మంచిమాటలకే రాలిపోయేదిగా దీ మామిడి పండు! టంచనుగా పదివేల గట్టి నాణాలు కుమ్మరించాలి. అంతకాక రాగి పైసా తక్కువైతే, ఆ పప్పులు మనదగ్గర ఉడకవు. వెళ్లు. కావలిస్తే ఇది నా మాటగా లోకంలో టముకు వేయించు...."

నా గుండె గుభేలుమంది. సాంబయ్యగారు కులాంతరమూ, మతాంతరమూ అయిన సంబంధానికి ఒప్పుకుంటే నేను చెప్పలేనుగానీ, లేకుంటే ఇంతటి భారీ పరిమాణంలో కట్నం చెల్లించుకునే శ్రీమంతు లెవ్వరూ మా బంధువర్గంలో లేరు. పోగా, ప్రకాశానికి పిల్లనివ్వబోతున్న పుణ్యాత్ము డెవడోగానీ, ఒక ఆడబిడ్డను కనిపెంచిన నేరానికి అతనికి సాంబయ్యగారు ఇంత పెద్దజుల్మానా విధింపదలచుకోడం న్యాయం కూడా కాదు!

"అయ్యో ప్రకాశం! నీ నుదుట పెళ్ళయ్యేరాత వ్రాశాడో లేదో భగవంతుడు" అనుకుంటూ వేడిగా నిట్టూర్చాను.

ఆరోజు సాయంత్రం ప్రభాకరం నాకోసం వెదుక్కుంటూ మా యింటికి వచ్చాడు.

ప్రభాకరం సాంబయ్యగారి రెండోకుమారుడు. నిష్కర్షగా మాటాడ్డం లోనూ, నిక్కచ్చిగా వ్యవహరించడంలోనూ వీడు తండ్రిగారికన్నా నాలు గాకులు ఎక్కువగా చదివాడు. ప్రకాశానికిమల్లే పెద్దగా స్వప్రయోజకత్వం వెలిగించలేదుగానీ, వీడూ రైల్వేలో ఏదో మంచి ఉద్యోగమే చేస్తున్నాడు. కానీ ఒక విషయంలో ప్రభాకరం ప్రకాశంకంటె మెరుగు. వాడు ఏళ్ళతరబడీ స్వగ్రామంవైపు తిరిగిచూడడు. ప్రభాకరం అలాకాకుండా, ఆరునెలల కోసారి నాలుగు రోజులు సెలవులో వచ్చి బంధుమిత్రుల నందరినీ పేరు పేరునా పలకరించి పోతుంటాడు.

"ఉదయం మా నాన్నగారి ప్రసంగాన్ని నేను గూడా విన్నాను" అన్నాడు ప్రభాకరం.

"వినేవుంటావు ప్రభాకరం! బహుశా ఆ ప్రసంగం నీకు శ్రవణానందకరంగానే ఉండివుంటుంది. ఎందుకంటే, ముప్పై నలభై యేళ్ళ వ్యాపారానుభవంతో మీ నాన్నగారు వేరుశనగ, చింతపండు, చెరకుబెల్లం లాంటి సరుకులకు మాత్రమే ధరకట్టగలడని మనమందరమూ అనుకున్నాము. ఆయన మనుషులకుగూడా వెలకట్టగలరన్నది మనకు క్రొత్తగా తెలిసిన విషయం! ఆయన లెక్క ప్రకారం మీ అన్నగారి కిమ్మత్తు పదివేలు. నువ్వా ఆ అన్నకు తమ్ముడివేగనుక ఎంత లేదన్నా నీ ధర గూడా అయిదువేలదాకా పలకొచ్చు. పలకొచ్చునేమిటి, మీ నాన్నగారు పలికిస్తారు...."

ప్రభాకరం ఒక్క విసురుతో నా కడ్డు తగిలాడు. "చాలించవయ్యా సత్యం! రక్తమాంసాలున్న మనిషే అయినా రాయిలా, రప్పలా పడివున్నాడు గనుక ప్రకాశం అన్నయ్యను కావలిస్తే మానాన్న ఏమైనా చేసుకోవచ్చు. కానీ మన సంగతి వేరు...."

"అబ్బో! కూత ఘనంగా వుందిరా ప్రభాకరం! ఈ పరిస్థితిలో నువ్వయితే ఏం చేసేవాడివేమిటి?"

"ఏం చేస్తానా! చెప్పిచేయడంలో స్వారస్యమేముంది? నేను చేసేదేమిటో చెప్పకుండానే చేస్తాను...." అన్నాడు ప్రభాకరం.

అన్నంతపనీ చేశాడు ప్రభాకరం. మూడుమాసాల తర్వాత ఒకనాటి శుభోదయాన అతడు తపాలాశాఖవారి సౌజన్యంతో తన వివాహమహోత్సవానికి ఆహ్వాన పత్రికలు పంచిపెట్టేదాకా, అతడు చేయబోతున్న పనేమిటో నాకు తెలిపిందిగాదు.

పత్రికలు కళ్ళబడగానే ఇంటి కొకరిద్దరు చొప్పున సాంబయ్యగారిని పరామర్శించడానికి వెళ్ళొచ్చారు. కానీ పుణ్యానికిపోగా పాపం ఎదురైనట్లు

"ఎందుకొచ్చారు? వెళ్ళండి. ఇక్కడెవరూ పట్టరానంత దుఃఖంతో తల్లడిల్లిపోవడంలేదు. ఎక్కడో ఎవడో ఏమిటో చేశాడని, అందుకోసం విచారిస్తూ కూచోడం నా పనిగాదు. ఈ క్షణాన్నుంచీ నాకు ముగ్గురే కొడుకులనుకుంటాను. నా ఆస్తిని మూడంటే మూడే విభాగాలు చేస్తాను. ఈ మాట దప్పితే నన్ను సాంబయ్య అని పిలవకండి,చచ్చుదద్దమ్మ అని పిలవండి...." అంటూ సాంబయ్యగారు వెళ్ళిన వాళ్ళపైన విరుచుకపడ్డాడు.

ఈ సంఘటన జరిగిన క్రొత్తలో నేనొకసారి ప్రకాశం ఉద్యోగం చేస్తున్న పట్టణానికి వెళ్ళడం తటస్థించింది. చేస్తున్నది పెద్ద ఉద్యోగమే అయినా, గాలీ వెల్తురూ బాహాటంగా సంచరించడానికి వెనుకాడే ఓ చిన్న గదిలో నివసిస్తున్నాడు ప్రకాశం. ఆ గదిలో ఏ వస్తువుగాని అది ఉండవలసినచోట కనిపించడంలేదు. ఓమూల పుస్తకాలరాసి ప్రోగుపడివుంది. మరో మూల దిన పత్రికలు చిన్న గుట్టలా పడివున్నాయి. అరిగిపోయిన పాదరక్షలు గదిలో ఎక్కడంటే అక్కడ ప్రత్యక్షమౌతున్నాయి. ఇన్నింటికి మధ్య పరిచినపరుపు పరిచినట్టేవుంది. రోజుకొకసారి ప్రకాశం దాన్ని దులిపి వేసుకుంటున్న సూచనలు గూడా లేవు.

"ఇనుపగజ్జలతల్లికి వరపుత్రుడివిలా వున్నావురా బాబూ! ఐనా నీకిదేం గ్రహచారంరా ప్రకాశం?" అంటూ వాపోయాను.

సుఖదుఃఖాలకు అతీతుడైన మహాయోగిలా నవ్వాడు ప్రకాశం. "ఏం చేయమంటావు సత్యం! నే నెన్నుకున్న జీవితపథం ఇలాంటిది........" అన్నాడు.

"నీ ఆదర్శాల సంగతి నాతో చెప్పొద్దురా ప్రకాశం! త్రాగలేక పాలు బోర్లపోసుకుంటున్నానని చెబితే నే నొప్పుకుంటాను. కాకపోతే ఇదేమిటి? కదిలీమెదలకుండా చిన్నగుంతలో నిలిచిన మురికినీటిలా స్తబ్దమైపోయిన నీ బ్రతుకును చూస్తుంటే నాకు ఏడుపొస్తోంది. ఇప్పుడు జరుగుతున్న క్షణం.

మరుక్షణానికి మనదిగాదు. ఒకటి కాలే దొకటి పోలేదుగానీ, నీ కప్పుడే ముప్పై ఏళ్ళు గడచిపోయాయి. బయట వెన్నెల కాస్తుండగా, చీకటి కొట్టులో కూర్చుని కాలహరణం చేసినవాడికి, మళ్ళీ వాడు రమ్మన్నప్పుడు వెన్నెల రాదు. ప్రభాకరం నీకంటే చిన్నవాడు. వాడిని చూసైనా నువ్వు బుద్ధితెచ్చుకోవలసింది. నువ్వు మీ నాన్నగారి మాటలేందే పెళ్ళిచేసుకోవు. అయన పెద్దమూట చేతికి రాందే నువ్వు పీటలపైన కూర్చోడానికి ఒప్పు కోడు. అయనకు పిచ్చి కుదరదు, నీకు పెళ్ళికాదు...."

"ఎందుకూ! మా నాన్నగారికి పిచ్చికుదరడంతోబాటు నాకు పెళ్ళి గూడా కావడానికి మధ్యేమార్గం ఒకటుందిరా సత్యం...." అన్నాడు ప్రకాశం.

"ఏమిటది?" విస్తుపోతూ అడిగాను.

"మాటవరుసకు పదివేలంటున్నారుగానీ, మా నాన్నగారు అయిదు వేలకు ఒప్పుకోగలరని నా నమ్మకం."

"ఐతేమాత్రం! కన్నుపొడుచుకోడానికి ఏవేలైతేనేం ప్రకాశం! ఐదు వేలుమాత్రం కట్నం గాకపోతుందేమిటి?"

"అబ్బే, చెబుతుంటే పూర్తిగా వినిపించుకోవురా నువ్వు. మళ్ళీ ఇందులోనూ ఓ కిటుకుంది. ఇప్పుడు నా నెలసరి జీతం రెండువందల రూపాయలు. అందులో నా ఖర్చులకు యాభై, అరవై రూపాయలు పోనూ మిగిలిన డబ్బు బ్యాంకులో వేస్తున్నాను. రెండుమూడేళ్ళలో ఆ బ్యాంకు అకౌంటు అయిదువేలదాకా ప్రాకొచ్చు........"

నేను నిర్ఘాంతపోయినమాట వాస్తవం. తండ్రి అభిమతానికీ, తన జీవితానికీ మధ్య కత్తి వాదరలాంటి ఆదర్శంపైన నడుస్తున్న ప్రకాశాన్ని మందలించినందుకు నేను కించపడ్డాను గూడా! జీవితంలో చెప్పుకోదగిన సత్కార్యం ఒక్కటైనా చేసి ఎరుగని నేను ఆత్మవిశ్వాసంతో, ఆత్మ

నిగ్రహంతో జీవితాన్ని అదొక వ్రతంలా గడుపుతున్న ప్రకాశాన్ని సరిదిద్ద బూనడం హాస్యాస్పదం!

ఆ రోజు రాత్రి హోటల్లో భోజనంచేసి సినిమాకు వెళ్ళి తిరిగొచ్చే సరికి ఒంటిగంట దాటింది. ఆ తరువాతైనా నిద్రపట్టిందిగాదు. ప్రకాశం తన ఆఫీసుగొడవలేవో చెప్పుకపోతున్నాడు. అతడెంత ఉత్సాహంగా చెబుతున్నా నాకు వాటిపట్ల ఆసక్తి జనించడంలేదు. కానీ, అంతలో నల్లటి మబ్బుల్లో ఒక మెరపు తృళ్ళింత లిడినట్టు నిస్సారమైన ఆఫీసు విషయాల మధ్య ఓ అమ్మాయిని గురించిన ప్రసక్తి వచ్చింది.

"టైపిస్టుగా పనిచేస్తోందిరా సత్యం! పేరు నీరజ. రెండేళ్ళయింది ఉద్యోగంలో చేరి. పది గంటలకు సరిగ్గా ఆఫీసు కొస్తుంది. కుర్చీలో కూర్చుంటే తనేమో, తన పనేమో. అటూ ఇటూ చూడదు. పల్లు పలకరించ డమే బ్రహ్మాండం. పెద్దవాళ్ళతో మాట్లాడవలసివచ్చినప్పుడు ఎంత విన యంగా మాట్లాడుతుందని...."

మా వాడి పొగడ్త శృతిమీరిపోతున్నందుకు నాకు నవ్వొచ్చింది. "మంచిదేరా ప్రకాశం! కానీ ఆ వినయం కాస్తా అతివినయం కాకుండా ఉండాలి........" అన్నాను.

ప్రకాశం తటాలున నా పైన చేయివేసి. "దయచేసి, ఆమెను గురించి తేలికగా మాటాడొద్దురా సత్యం!" అన్నాడు.

ఆ హెచ్చరిక తాకిడికి నా గుండె కాసేపు పని చేయడం మానేసింది.

యథాలాపంగా ఓ మాట అనేశానుగానీ, వీడిలా ఆమెను వెనకేసు కొస్తాడని నాకేం తెలుసు! ప్రకాశంలాంటివాడు ఆమెపైన ఈగ వ్రాలడాని

కైనా ఒప్పుకోడంలేదంటే, అందుకొక కారణం ఉండితీరాలి. ఇది ప్రేమ జబ్బు తాలూకు ప్రాధమిక లక్షణమే గావచ్చు. అమ్మో, ఈ పిల్లి ఆ పాలు త్రాగుతుందా అనుకున్నాను. మానవ సహజమైన ధూర్త బుద్ధి ఎక్కడికి పోతుంది?

ప్రకాశం పైకిలేచి లైట్ వేశాడు. పెట్టె తెరిచి అందులోని పుస్తకంలోనుంచి ఓ ఫొటో పైకి తీస్తూ "ఈవిడే నీరజ!" అన్నాడు.

సన్నగా పొడుగ్గా సాదాగా వుంది నీరజ! చెప్పుకోదగ్గ ప్రత్యేకాకర్షణ ఏదీ ఆమెలో కనిపించడంలేదు, కానీ, ఆమె అందంగా లేదని చెప్పడానికి మాత్రం వీల్లేదు. ప్రేమ గ్రుడ్డిది గనుక ఆ వున్న కొద్దిపాటి అందం ప్రకాశం కళ్ళకు త్రిగుణీకృతంగా కనిపించిందేమో నాకు తెలియదు....

ప్రకాశం చెబుతున్నాడు: "నీరజకు తల్లిదండ్రులున్నారు. పెళ్ళి కావలసిన అక్కయ్య వుంది. ఆ ముగ్గురి జీవికకూ నీరజ సంపాదనే ఆధారం. ఆ అక్కగారికిగూడా ఏదో అయిన సంబంధం వుందంటున్నారు. బహుశా ఈ సంవత్సరమో, కాక పై సంవత్సరమో ఆమెకు పెళ్ళి జరిగిపోవచ్చు.... ...."

ఆపాటికి ప్రకాశం తండ్రిగారికోసం అయిదువేలరూపాయల నిధిని సేకరించడంగూడా పూర్తిగావచ్చు. దేవుడి దయవల్ల అనుకోని అవాంతరాలేవీ తటస్థించకపోతే, అంతటితో ప్రకాశం నీరజను చేబట్టి ఒక యింటివాడు కావచ్చు. చదువుకోడానికి వేసుకున్నట్టే ప్రకాశం పెళ్ళి చేసుకోడానికి గూడా వేసుకున్న ఈ పంచవర్షప్రణాళికకు విజయం చేకూరాలని నేనాక్షణాన హృదయపూర్వకంగా వాంఛించాను.

★ ★ ★

హఠాత్తుగా పిలుపు వచ్చింది ప్రకాశం దగ్గరినుంచీ: "తక్షణం బయలుదేరి రావలెను. ఇలా నేను రమ్మని కబురుపెట్టిన వార్త మా నాన్న గారికి తెలియనివ్వొద్దు. వివరాలు నేరులో" అంటూ ముక్తసరిగా మూడు వాక్యాలు వ్రాసి పోస్టుచేశాడు ప్రకాశం.

స్కూలుకు సెలవుపెట్టి ఆ రోజు మధ్యాహ్నం రైలుకే బయలు దేరాను.

రైలు దిగేసరికి ప్లాట్‌ఫారంపైన్నే ఎదురయ్యాడు ప్రకాశం. చిరు నవ్వుతో స్వాగత మిచ్చాడు. ఇద్దరమూ దగ్గర్లోవున్న పార్కులోకి వెళ్ళి కూర్చున్నాము. ఒక్కింతసేపు కుశలప్రశ్నలు గుప్పించిన తర్వాత ప్రకాశం అసలు విషయంలోకి వస్తూ "సంగతేమిటో చెప్పమంటావా సత్యం! వెయ్యి మాటలతో విసుగెత్తించడమెందుకు! ఒక్కమాటలో చెప్పా లంటే, నేను వ్రతభ్రష్టుడినై పోయాను...." అన్నాడు.

"అదేమిటి ప్రకాశం! ఏం జరిగింది?" తెల్లబోతూ ప్రశ్నించాను.

"నీరజకు అక్కయ్య వుందని చెప్పానుకదూ! ఆమెను మేనత్త కుమారుడి కివ్వడమన్న నిర్ణయం ఏనాడో జరిగింది. కానీ తీరా సమయం వచ్చేసరికి వాళ్ళుగూడా కట్నంపైన మోజుపడ్డారు. కోరిన కట్నం ఇచ్చు కోకపోతే ఆమెకు ఆ పెళ్ళి తప్పిపోయేటట్టే తోచింది. అప్పుగానేననుకో —బ్యాంకులో వున్న డబ్బును తీసి నీరజ తండ్రికి యిచ్చుకోవలసి వచ్చింది...."

"ఐతే నీ పెళ్ళి మళ్ళీ కాలనిర్ణయం లేకుండా వాయిదా పడిపోయిం దన్నమాట .." నేను హతాశుడినై పోయాను.

"పడిపోయేదే! కానీ ఒక్కొక్కప్పుడు పిరికివాడుగూడా మహాధైర్య శాలి కావడం కద్దు. నా విషయంలోనూ అంతే జరిగింది. నే నాదినుంచీ వర కట్నాలను వ్యతిరేకించాను. అందువల్ల స్వప్రయోజనంకోసం ఒకానొక వరుడికి కట్నం ఇచ్చుకోడంలో తోడ్పడిన బలహీనత నా అంతరాత్మను బాధిస్తోంది. ఇది నా మొదటి ఓటమి. రెండవ ఓటమి మా నాన్నగారి మాటకు కట్టుబడి వుండలేకపోవడం. ఉందామన్నా నాలో ఓపిక నశించి పోయింది. చివరకు ఒకటి రెండు జీవితాల్లోకి వసంతాన్ని తేగలిగానన్న సంతృప్తి ఒక్కటిమాత్రం దక్కింది నాకు! ఈ సంతృప్తిని జమగా భావించి జీవితం పద్దులో నా ఆదర్శాల నన్నింటినీ ఖర్చుగా రాసేస్తున్నాను. అందుకనే నిన్నూ, ప్రభాకరాన్ని రమ్మని జాబులు వ్రాశాను. రేపీపాటికి నాకూ, నీరజకూ పెళ్ళి జరిగిపోతుంది—రిజిష్ట్రారు సమక్షంలో!"

'నువ్వు చేసింది తప్పో, ఒప్పో నాకు తెలియదు ప్రకాశం! కానీ నీకు భగవంతుడు మేలు చేస్తాడు........' ఈ మాటలు నేను బయటికి చెప్ప లేదు, మనసులో అనుకున్నాను.

★ ★ ★

ఈసారి సాంబయ్యగారు తమ నినాదాన్ని కొద్దిగా సవరించుకుని, "నా కిద్దరు కొడుకులే ననుకుంటాను పో"మ్మన్నారు. అంతటితో ఊరుకున్నారు గారు, తనఆస్తిని రెండంటే రెండు విభాగాలు చేయబోతున్నాననీ, ఆ విభాగాల్లో ఒకభాగం చంద్రానికీ, మరొక భాగం రామానికి ఇవ్వడం జరుగుతుందనీ, ఆ మాట గనుక తప్పితే, తన నందరూ శుద్ధ వాజమ్మ అని పిలవ వలసిందని గూడా చెప్పారు.

నా మట్టుకు నాకు ఒకటే సందేహం: సాంబయ్యగారు ఆ ఇద్దరు కుమారులకైనా సకాలంలో పెళ్ళి చేయగలరన్న నమ్మకమేమీ లేదు. ఈ లెక్కన ఒకనాటికి ఆ ఇద్దరు కొడుకుల్నిగూడా తమ జాబితాలోనుంచీ తొలగించే ప్రమాదం ఉంది. అప్పుడిక ఈయన తన ఆస్తినంతా ఏం చేసి వెళ్తారు? రోమన్ సామ్రాజ్య నిర్మాత జూలియస్ సీజరు బిడ్డలు లేకుండా చనిపోతూ, తన ఆస్తిపాస్తుల్ని రోమునగర పౌరుల కందరికీ పంచిపెట్టమన్నాడని చెబుతారు. సరిగ్గా అదేవిధంగా సాంబయ్యగారు తమ ఆస్తిని బుద్ధిగా తల్లిదండ్రుల మాట విని పిల్లనిచ్చే మామగారిదగ్గరినుంచీ నిర్దాక్షిణ్యంగా కట్నాలు వసూలుచేసుకునే పెళ్ళికొడుకులకు తలా రూపాయచొప్పున పంచిపెట్టవలసిందని విల్లు వ్రాసి, ఆ తరువాత నిశ్చింతగా కళ్ళు మూస్తారేమో! చేసినా, అంతపని చేయగలిగినవారే సాంబయ్యగారు.

—:o:—